

KALEMEGDAN

Ivan U. Lalić

1

Villámfa, ágbogas, egyszeri,
A villanó perctől ért, könnyű
Gyümölcsrel záporban tovarezzent

Villámfa, madár szólt tebenned,
Fanyar bölcsességet dalolt s már
Szétvitte a soros pillanat,

És hangja, a nagy fa kénkövében
S ezüstjében, mint tükrökén,
Körös-körül sokszorozódott,

A madárszó lombodban, villám fája,
A két folyam parázsló tükre fölött, a szirt fölött,
Hol romosan piheg a vár, és csapzott
Szerelmesek kimondják a világot,

Madarad hangja, villámfa,
Madarad hangja, könnyű gyümölcse a tűznek,
Így szólt:

mérlegeld csak, nem reménytelen,
Mily messze vagy te tőlem itt,
S mily messze a kerttől, mit véredből kihallok;
Pedig hol állsz, a talaj énhozzám tartozik —

Villámfa, termékeny záporban csillogó.

Világ kezdődhet innen is —
 E tűzgomolyból, e rőt göröngyből,
 A levegőből, mint nem hegedő
 Sebből felhozott rögéből, szeptikus történelem,
 E pontból, melynek helyét, ím, a golyó- és szerelemszínű
 Csillagok szerint határozom meg,

S berajzolom mértékenincs térképbe,
 Rácsókolom stigmaként a bőrre, szigorú
 Virág-fogalomjelt vések a légbe: a gyúlt
 Levegő rózsafáját,

És mondom: itt megszűnök emlékezni,
 Itt vagyok kezdet óta s a végezetem
 Mint éber kő, hevített gyűrűm — foglalatba,
 Hibátlan körbe, tulajdon méretembe zárt,

Itt, e szirtfokon,
 Hol nyers szerelmét teljesíti a lég
 És szenvedély múltán végez a tanúkkal —

Szó, hangok örvényével övezett, rézszínű sodrás
 A fény üres, keserű csonthéjában:
 Világ kezdődhet innen is.

Csakhogy a világ befejezett, előbb, mint ez a tulajdon
 Levébe fulladt csillag, melynek borostyánba alvad a vére,
 Am lobog és gőzölög, ha éri a nyár,

Előbb, mint ez a csillag, mely ébred,
 Mint darázs-fészke a szélnek, mint trágyadomb, mint a vár
 Szerelmesekkel a bástya fokán
 És ólomrósákkal a kőüregekben,

Előbb, mint ami nem szűnik meg
 Csillag lenni, tárháza a tűznek
 S a zúzott szótagú,
 Kimondani is nehéz esztendőeknek;

Mindig a legszebb esély előtt befejezett a világ
 — Dalolta nekem a madár,
 vagy talán emberemlékezet óta
 Erre emlékeztem, e két folyam fölött,

Ezen a csillagon, ezen az erődön,
 Ezen a lángható lépcsőzetem,

4

Erős jelek, szívós rózsák a tenger hamuban,
Láng, krónikát pecsételő,
Teleírt lég, feltört pecsétű víz,
Iszonyú kézirat, feledésbe merült nyelv —

Jövelelem, vagy a te jövedeled, szerelem,
Soha jókor, de soha túl későn;
Elég-e ennyi? Hisz a kegyetlen rózsza
Székhelye az időköz —

Erős jelek, mivégre vagytok? E két folyam
Zengőn egyesül, akárha két fém összeér,
Ez a két folyam mindig ugyanaz, ezek az uszályok
Az éjszakai esővel és löszerrel rakottan
Egymást érve köröznek-keringnek, álcázott gabonaszállító
Vagy csillagűrhajók —

És mégis — dalolta nekem a madár —, mégis
Hogyha eszmélkedel, van is miért,
Töretlenek a pecsétek: érvényben hát a törvény,
A többi a képzeleted dolga. Végül is
Azért vagy itt. —

És eszmélkedem,
Hogy tanúsítsam, madár, a könyörtelenséget.
És énekelek, hogy eszmélkedjem.

5

Halottaim mind ebben a szélben,
Negyedik éje már, ötödik éje már,
Az ablak, mint egy ostorozott lószem,

Halottaim mind ebben a szélben,
Lombbal, és porral, és esztendőkkal,

Szám csordultig van vérrel és gyöngédséggel.
Nyelvem aranytű szúrta át,
Mit jóanyám keresett álmában egyszer,

Negyedik éje már, ötödik éje már,
Szél a ház körül, tiszta szárazláng,

Lebegek légnél könnyebb álmatlanságon,
Neveket mondogatok,
Világot védek, mit nem teremtettem,

Érvekkkel mentetetőzöm, tehát vagyok.

Legszebben itt mentegetőzöm, láng, peres élő az elevenek közt,
Halottak közt hiteles.

A pecsétőrök

Nem különböztetnének meg bennünket, ha visszatérnének,

A pecsétőrök, kik bizonyára már
A vizzály kezdetekor elvonultak,
Kibontott zászlókkal, fegyverben,
Tiszta lejtőkön, egy reggelen,
Amikor mint virág nyílt a vér első illata —

Érvelek igazamért ebben a reggelben, érvelek nevemben,
Hajlékomban, tengerszín tintában,
Mellyel neveket írok, hogy meghódítsam őket
Számomra, a kudarc képtelenségére,
Amíg érvelni van miért,

Élő az elevenek közt, s holtakkal jelenlevő
Minden kiszögellésen, ahol a csata dúl,
Hullám kél, elomlik, s újra kél,

Minden helyen, ezen a szirtfokon,
Rémesen fegyverzetten, holott nem szólítottak;
S az én nevem is szertefröccsen! Sebaj,
A szótagokat visszaveri a szél, s némi aranyat a visszhang —
És ez az én igazolásom.

A szerelmesek persze egyszerűbben érvelnek,
Ha együtt vannak, kíméletlen kettőscsillag
Pályájuk röpké végtelenjén, az esőben,
A nedves nyár csillagképében, meg a szélben
Borzongó fák alatt a vármezőn,

boldogok ők

Az erődítések zöld derekán s meredélyein
A várnak, melyet észre se vesznek;

elfoglaltak,

És azt hiszik, erősebbek. Mint kikötő
Csillog az ő igazuk a vérárral szemben,
S ők tudják ezt, és érvelésképp fölébe lendülnek
A pillanattal, az angyal szárnyrebbenésével, mit teremtenek
Földből, virágból, lélegzetből, fényből és verítékből;

— Csak egy nincs meg bennük: hogy velem megbékéljenek —
Szólt a madár,

de a szerelmesek nem hallották,
Mert az ő idejük belelombosult az évekbe,
S hallásukat gyönyörűre rontották a színek,
Mint őszi kerteken a klorofillt,

Mennyi esély, az erőd és a kert közt,
És mennyi vér, mit a szél, a tétova ciklopsz,
Csattogva tép, mint csapzott selyemlobogót,

Mennyi berajzolatlan párhuzam, mennyi
Kiáltás fönn a bástyákon, mennyi bástya, a lég
Szenvedélyén viaszként olvadt, mennyi szenvedély
A mondat ismétlésében: Kezdődhet világ innen is,
Mennyi virág a szerelmesek hamván, ha bőrig áztak is,

Mennyi mód a tanúságra: soha jókor,
De soha túl későn, mennyi késedelem
Az uszályok vonulásában, egy be nem váltott esztendő
Robbanásában, kilótt golyó röptében, egy szóban,
Mennyi esély a kertben, a várban,
Holtakban és szerelmesekben, kik könnyű érintéssel
Egymásra ismernek, vakok és összeesküvők módjára,
Mennyi esély arra, hogy világ kezdődjék,

Mely befejezett, te csillag, befejezett, te mértan,
Befejezett, ti nagy fák a vár fokán,
Befejezett, előbb, mint ez az esély, soha jókor,
De soha túl későn.

De más a befejezettség, és más, te láng,
Tulajdon veszteséget vallani;
a tenger is ezt teszi,
Minden pillanatában kezdődik örökifjan,
Múlékony gyémántok csiszolója, örök kezdő,
Az állandó kezdettől tökéletes tenger, az ősidőktől fogva
Befejezett. Más a befejezettség,

És más a lét tartama. Elpárolog az eső a hangokat
Őrző bronzról, lombról, fegyverről,
A rőt tégláról, a Duna oxidált ezüstjérről,
Zuhog az eső is. Egyazon eső. E csillag körül
A történelem húsa foszladoz s egy város növekszik,
Ugyanabban a levegőben, ugyanabban a poros fényben,
Ugyanabban a salétrom- és rózsaszínű esőben,

S az egyazon gyúlékony tejtől eltelt Ikek
Hallgatag folytatják játékukat.

Végül is

Igy kibírható:
Elismerem a halált, hogy rózsát tápláljak vele
Az időközben, mely díjtalanul megillet

Jövetelem jogán, jelenlétem jogán
A várban, a kertben, ebben a húsban, a csillag meszében.
Ezekben a szavakban.

10

Villámfa, termékeny záporban csillogó,
Könnyű gyümölcse a tűznek, otthona
A már szétvitt, a már összeállt, a már megfogamzott csalogánynak,

Villámfa, gyökér a legkeményebb márványban,

A te árnyékodba mindig megtérhetek,
Villámfa, ágbogas, egyszeri.

Dudás Kálmán fordítása